

Fornorskingspolitikken

1800-tallet var en tid da alle landene i Europa forsøkte å bestemme hvilke landområder hørte til hvem. Det ble mange møter og lange diskusjoner om hvor grensene skulle gå. Fordi det var mange flere samer, finlendere og kvener i Finnmark enn nordmenn, var norske myndigheter redde for at Finland skulle okkupere Finnmark uten at folk gjorde motstand. Dette har blitt senere kalt **Den finske fare**. Myndighetene måtte holde møter og snakke om hvordan de skulle forhindre at Finland okkuperte Finnmark uten motstand. De kom fram til at de måtte forsøke å gjøre de som bodde der, altså samene, kvenene og finlenderne, til nordmenn. Som en del av planen bestemte de mange nye lover og en ny politikk. Lovene ble bestemt i løpet av 1800-tallet og mange av lovene var gyldige helt fram til 1967. Å bestemme lover er politikk. Denne politikken ble kalt: **Fornorskningspolitikken**.

En lov sa at kongen og staten eide hele Finnmark. En lov forbød lærere å snakke og undervise på samisk og finsk på skolen. En annen lov forbød andre enn nordmenn å starte fiskebruk eller gårdsbruk og dyrke jorda. De som skulle kjøpe jord av staten og starte gårdsbruk måtte bevise at de kunne snakke og skrive norsk. I tillegg måtte jordstykket få et norsk navn. Noen ganger hendte det at nordmenn som flyttet til Finnmark fikk rettigheter til landområder som samer, kvener og finlendere ikke kunne bevise (med papirer og dokumenter) at de brukte. Samene, kvenene og finlenderne ble

Instruks

aangående brugen af lappisk og kvænsk som hjælpesprog ved undervisning i folkeskolen, hvor dette af kirke departementet er tilladt i henhold til landskolelovens § 73, 2 led.

§1.

Lærerne i de distrikter, hvor lappisk og kvænsk er tilladt brugt som hjælpesprog ved undervisningen i folkeskolen, skal de med yderste flid stræbe efter at udbrede kjendskab til de norske sprog og søge at fremme dets brug i de kredse, hvori de virker.

§2.

Samtlige lappiske og kvænske børn skal oplæres i at læse, tale og skriftlig anvende det norske sprog. Undervisningen i norsk sker saavidt muligt paa grundlag af de i distriktet raadende norske taalesprog; ved siden af at opøves i dette, oplæres børnene efterhaanden tillige at forstaa og skriftlig udtrykke seg i det almindelige bogsprog.

§3.

Skolens undervisning foregaar i det norske sprog. Det lappiske eller kvænske sprog bruges kun som hjælpemiddel til at forklare hvad der er uforstaaelig for børnen. Ved benyttelse af lærebøger med dobbelt sprogtekst har læreren nøie at overholde denne regel; han bør derfor stadig holde børnen til at bruge den norske tekst og først da naar denne er uforstaaelig for dem, ty til den lappiske eller kvænske. Læreren maa under sin gjerning stedse have for øie, at ved skolens arbeide for udbredelse af kjendskab til det norske sprog søges opnaaet, at dette ialfald i den sidste del af børnenes skoletid udelukkende kan blive brugt ved undervisning.

Kirke- og undervisningsdepartementet, Kristiania den 18de april 1898

Wexelsen

da kastet ut av fangst-, jakt- og fiskeområder som de hadde brukt i mange generasjoner. Myndighetene var glade for hver eneste nordmann som ville flytte til Finnmark. Ja, de til og med oppfordret nordmenn til å flytte dit, og sendte tilsynsmenn dit som skulle passe på at lovene ble fulgt slik som regjeringen hadde bestemt. Lærerne, prestene og lensmennene fikk gode lønninger for å bo i Finnmark. Lærerne måtte være norske, eller i hvert fall norsktalende. Det ble forbudt også å bruke samisk og finsk i gudstjenester i kirken. Lovene hadde stortinget vedtatt og bestemt. Men de hadde glemte at folket skulle si sin

mening og være med på å bestemme. De som bestemte var fornøyde med sine lover. De var sikre på at lovene ville gjøre samene, kvenene og finlenderne til nordmenn. Dette var en effektiv politikk. Mange av samene, kvenene og finlenderne ble norske og lærte å snakke norsk. Mange har hele sitt liv skjult at de egentlig var samer, kvener eller finlendere. De norske navnene og stedsnavnene ble brukt i dokumenter og kart for å bevise at dette var norsk område og at det bare bodde nordmenn der.

Skole og utdanning – et viktig virkemiddel i fornorskningspolitikken

I Norge har det siden 1736 vært en lov som sier at alle skal gå grunnskolen. I gamle dager var det påbudt for alle å gå på skole i 7 år. I Finnmark var det ikke bare skoler, men mange steder var det i tillegg internat hvor alle skolebarn fikk undervisning og hvor de bodde hele uka. I de store byene var det vanlige skoler, men ellers var det mange som hadde så lang vei til skolen og internatet at de fikk reise hjem til familien sin bare til jul, påske og sommerferie. Internatet var for mange både skole og hjem, og en del av fornorskningspolitikken som skulle gjøre alle barn norske. På internatene jobbet det husmødre som passet på at barna fikk både mat og rene, tørre klær. Lærerne hjalp til med leksehjelp. Alle som jobbet på internatet, skulle snakke norsk med barna. Mange har fortalt at det var bra å bo på internat, for der hadde de mat, varme, rene og tørre klær og lekekamerater, men mange savnet mamma og pappa og småsøskenene hjemme. Uten internatet kunne det blitt lang vei og vanskelig å komme seg til skolen om vinteren. Lærerne var norske eller norsktalende, og de måtte følge loven og snakke bare norsk til elevene. Noen ganger brukte de samiske og finske hjelpelærere. Mange elever forstod ikke norsk så godt, og det førte til at de ikke lærte

så mye. Det var veldig alvorlig for mange mennesker. De fikk ikke mulighet til å gå videre på skole og lære seg forskjellige yrker, slik som ungdom i kan i dag. Mange lærte ikke engang å lese og skrive hverken norsk, samisk eller finsk. Når man ikke kan lese og skrive, kan man heller ikke forstå hvordan samfunnet fungerer og få med seg nyheter og andre viktige ting som foregår i samfunnet.

Heidi Guttorm Einarsen.